

W tym numerze:

- ⇒ FAIR TRADE PODBIJA RYNKI ŚWIATOWE BEZ WSPARCIA ŚWIATOWEJ POLITYKI
- ⇒ GOSPODARSTWA ROLNE POTRZEBUJĄ STRATEGII KLIMATYCZNEJ

FAIR TRADE PODBIJA RYNKI ŚWIATOWE BEZ WSPARCIA ŚWIATOWEJ POLITYKI

Logo organizacji Fair Trade

Po 10 latach zrównoważonej ekspansji ruch Fair Trade¹ oraz jego rozpoznawalne logo Fairtrade², stały się powszechnie znane (a produkty powszechnie kupowane) w całej Europie. I co ważniejsze, stało się tak bez większego wsparcia z UE. Pojęcie sprawiedliwego handlu – w myśl którego konsumenci dobrowolnie płacą wyższą cenę za produkty wytwarzane w rozwijających się krajach tropikalnych, aby wspomóc biednych producentów – zostało skrytykowane przez niektórych ekonomistów, lecz mimo to stało się trwałym zjawiskiem na arenie handlu.

Wartość sprzedaży detalicznej produktów ze znakiem Fairtrade wzrosła między 2005 a 2007 r. w niektórych państwach członkowskich o 100%. Należą do nich m.in. Wielka Brytania, Niemcy, Szwecja, Irlandia i Dania. Produkty z niebiesko-zielonym logo mają największy udział w rynku Wielkiej Brytanii – 20% kawy sprzedanej na wyspach brytyjskich w 2004 r. nosiło logo Fairtrade. Koncepcja sprawiedliwego handlu zyskała szerokie uznanie wśród unijnych grup konsumentów i zdołała zwrócić uwagę europejskich klientów na etyczny aspekt codziennych zakupów.

Niestety, imponujący wzrost sprzedaży artykułów Fair Trade także może zostać wstrzymany w rezultacie globalnej recesji i ewentualnych cięć budżetowych wydatków fakultatywnych. Artykuły z

oznakowaniem Fairtrade czy żywność ekologiczna są postrzegane jako luksus dla bogatych konsumentów, co sugeruje nieuchronny spadek ich sprzedaży. Powstaje pytanie, czy inicjatywa Fair Trade, opierająca się na wierze w świadomy wybór konsumenta wymaga jakiejś formy politycznego poparcia, aby zapobiec spadkowi sprzedaży? Czy wsparcie tego rodzaju działań rynkowych z budżetu publicznego byłoby czymś właściwym?

Według dostępnych danych szacunkowych recesja raczej nie spowoduje załamania na rynku produktów Fairtrade. Szacunkowe wskaźniki pokazują, że w 2007 r. sprzedaż na całym świecie wzrosła o 40%, w tym roku oczekuje się zwolnienia wzrostu do 10-25%. Specjaliści Fair Trade w Parlamencie i Komisji Europejskiej są zgodni co do tego, że jakkolwiek spadek popytu na

¹ Fair Trade – Sprawiedliwy Handel to zorganizowany ruch społeczny, który wykorzystuje podejście rynkowe aby poprawiać sytuację mieszkańców krajów rozwijających się oraz promować zrównoważony rozwój. Więcej na ten temat www.fairtrade.org.pl.

² Fairtrade – termin ten jest używany dla określonego systemu certyfikacji i oznaczania produktów Sprawiedliwego Handlu zarządzanego przez FLO International. Opracowała ona międzynarodowy znak certyfikacyjny Fairtrade, aby ujednoczyć oznaczenia nadawane produktom. Więcej na ten temat www.fairtrade.org.pl.

Agroekspres publikuje
Centrum Informacji i Dokumentacji
Fundacji Programów Pomocy
dla Rolnictwa FAPA,
ul. Wspólna 30, pok. 32,
tel. 623 19 92, 623 19 91.

Prawa autorskie i prawa
pokrewne do artykułów,
publikowanych w niniejszym
wydaniu przez Fundację
Programów Pomocy dla
Rolnictwa, przysługują
Wydawnictwu Agra
Informa Ltd. Naruszenie
w jakikolwiek sposób
praw autorskich Wydawnictwa
Agra Informa Ltd
jest zabronione

artykuły Fairtrade będzie jedynie krótkoterminowym interludium przed powrotem do dużego wzrostu. Ostatnia analiza sporządzona przez specjalistów Cooperative Bank wskazuje, że recesja w zasadzie nie wpływa na zakup tego rodzaju towarów.

Niemiecki poseł zielonych Frithjof Schmidt, sprawozdawca rezolucji Parlamentu Europejskiego w sprawie sprawiedliwego handlu i rozwoju z 2006 r. podkreślił, że podczas gdy koncepcja Fair Trade może stanowić specjalną niszę, to asortyment produktów sprzedawanych pod tą marką, tj. kawa, herbata, banany – nie należą do produktów luksusowych, co znaczy, że będą się one zawsze dobrze sprzedawać. Ostatnie wydarzenia także zwiastują świetlaną przyszłość ruchu Fair Trade. Sektor detaliczny właśnie zaoferował tej inicjatywie długoterminowe wsparcie. Cadbury - największy wytwórca słodyczy na świecie, ogłosił plan sprzedaży czekolady Dairy Milk z certyfikacją Fairtrade w Wielkiej Brytanii i Irlandii. W perspektywie oznacza to potrojenie popytu na kakao Fairtrade pochodzące z Ghany.

Także duże supermarkety poczyniły długoterminowe zobowiązania w tym względzie i wprowadziły na rynek wyroby własnej sieci z certyfikatem Fairtrade. W ten sposób, uczestnicząc niejako „osobiście” w sukcesie Fair Trade, długoterminowe zobowiązania do sprzedaży i promocji tych produktów przez supermarkety, bez względu na recesję – wydaje się zagwarantowane. Mimo to ruch Fair Trade dalej szuka jakiejś formy wsparcia politycznego na poziomie UE. Niedawno przedstawiciele Fair Trade spotkali się z przedstawicielami Dyrekcji Generalnej ds. Handlu i posłami do Parlamentu Europejskiego, aby zapewnić realizację długo odkładanych działań następczych, będących rezultatem ostatniego komunikatu Komisji na temat Fair Trade w 1999 r.

W swoim raporcie z 2006 r. Schmidt wezwał Komisję do opracowania wniosku o akt legislacyjny UE promujący Fair Trade oraz działania mające na celu podnoszenie świadomości konsumenckiej. Jedyną odpowiedzią świata polityki było wówczas utworzenie w 2008 r. nowej pozycji budżetowej o wartości 1 mln euro w ramach finansowania programów rozwoju EuropeAid, specjalnie przeznaczonej do promowania projektów Fair Trade w krajach trzeciego świata. Na kilka miesięcy przed upływem mandatu Komisji rosną nadzieje, że Dyrekcja Generalna ds. Handlu i Komunikacji zaoferuje wsparcie dla koncepcji Sprawiedliwego Handlu. W wywiadzie dla *Agra Europe* Schmidt ubolewał nad tym, że tyle czasu stracono na debatowanie na temat obaw ze strony konkurencji i wyraził nadzieję, że komisarz ds. handlu Catherine Ashton opublikuje stosowny komunikat przed zakończeniem kadencji Komisji. Wyraził również nadzieję, że być może ona dokona tego, czego komisarzowi Mandelsonowi nie udało się dokonać przez trzy lata.

Ashton może jednak poczuć, że ma związane ręce, jeśli będzie chciała przyznać wsparcie dla Fair Trade poza skromną linią finansową w wysokości 1 miliona euro. Przedstawiciele Dyrekcji Generalnej ds. Handlu wskazują, że istnienie innych podobnych programów oznakowania, takich jak Rainforest Alliance³, jak również kryteria etyczne przestrzegane przez samych producentów, utrudniają oferowanie wsparcia dla koncepcji Fair Trade bez zarzutów o dyskryminację przeciwko innym markom. Schmidt twierdzi, że wielość programów podobnych do Fair Trade stanowi rodzaj dumpingu dla Fair Trade, bowiem kluczowe kryteria, stojące za etykietą Fairtrade – szacunek dla podstawowych standardów pracy i gwarantowana cena dla producenta – stają się nierozpoznawalne dla klienta tonącego w morzu marek, za którym ukrywają się słabsze standardy, oparte na łagodniejszych regulacjach.

Bez względu na to, czy Komisja uważa Fair Trade za nadrzędną wśród rywalizujących ze sobą marek, jako instytucja nadzorująca musi oceniać wszystkie programy sprawiedliwym okiem. Oznacza to, że UE nie zaoferuje wyraźnego wsparcia dla ruchu Fair Trade. Zamiast tego oczekuje się, że wniosek, który powoli wyłania się w drodze ciągłych konsultacji między Dyrekcją Generalną ds. Handlu a innymi służbami Komisji (Dyrekcją Generalną ds. Rynków Wewnętrznych

³ Rainforest Alliance jest niezależną organizacją, współpracującą z jednostkami, społecznościami oraz firmami, których źródło utrzymania zależy od ograniczenia szkodliwego wpływu na środowisko oraz podniesienia poziomu korzyści społecznych i ekonomicznych.

Agroekspres publikuje
Centrum Informacji i Dokumentacji
Fundacji Programów Pomocy
dla Rolnictwa FAPA,
ul. Wspólna 30, pok. 32,
tel. 623 19 92, 623 19 91.

Prawa autorskie i prawa
pokrewne do artykułów,
publikowanych w niniejszym
wydaniu przez Fundację
Programów Pomocy dla
Rolnictwa, przysługują
Wydawnictwu Agra
Informa Ltd. Naruszenie
w jakikolwiek sposób
praw autorskich Wydawnictwa
Agra Informa Ltd
jest zabronione

czy też DG ds. Konkurencji) będzie lepszą próbą sformułowania wytycznych na temat sposobu wykorzystywania tzw. oznakowania etycznego. Aby zasady te pewnego dnia mogły stać się normami prawnymi, umocowanymi w formie dyrektywy UE, najpierw musi dojść do szeroko pojętej akceptacji zasadności wszystkich programów tzw. oznakowania społecznego.

Zdaniem przedstawicieli Fair Trade Komisja mogłaby jednak pomóc w promocji programu na Europę Wschodnią, gdzie w porównaniu z Europą Zachodnią, jest jeszcze bardzo mało znany. Niestety znowu z politycznego punktu widzenia działania związane z promocją tylko jednej marki niezależnie od innych programów oznakowania społecznego wydają się nieprawdopodobne.

Plany Dyirekcji Generalnej ds. Rolnictwa, związane z nową polityką jakości żywności, o których ostatnio dyskutowano w Pradze, także otworzyły potencjalne możliwości dla promocji Fair Trade wraz z innymi programami oznakowania społecznego. Niestety, podobne bariery pojawiają się także i w tym obszarze polityki. Wszelkie próby oferowania produktom lepszych możliwości marketingowych na postawie metod produkcji, obawy o zdrowie zwierząt lub innych standardów, wybiegających poza poziom podstawowy mogą wydawać się bardzo kontrowersyjne. Faktycznie przedstawiciele Fair Trade ostrzegają, że sponsorowane przez Komisję programy jakości żywności w rzeczywistości mogą bardziej zaszkodzić Fair Trade niż umocnić pozycję tej marki na rynkach UE. Założenie jest takie, że programy wspierane przez Komisję, powstały po to, by promować hasło, że najwyższą jakość gwarantują produkty wytworzone w Europie.

Pomoc unijna dla Fair Trade jest najbardziej prawdopodobna w drażliwym obszarze zamówień publicznych. W 2007 r. holenderska prowincja Groningen zdołała przed sądem obronić wymóg, narzucający dostawcom kawy spełnienie kryteriów Fair Trade. Mimo to przedstawiciele marki chcą w przyszłości uniknąć powtórzenia się podobnej sytuacji. Postępowanie sądowe było długotrwałe a zarzuty o promocję marki przez władze administracyjne były dość mocne. Mimo, że Komisja jest związana obowiązkiem obrony traktatów UE i wolności rynku wewnętrznego, jest nadzieja, że Bruksela może zapewnić jakąś formę pomocy prawnej, umożliwiającą władzom lokalnym uniknięcie prawnych pomyłek, jakie popełniono w sprawie Groningen.

Prawdziwym sukcesem Fair Trade jest jednak to, że marka ta odegrała kluczową rolę w zwróceniu uwagi konsumentów na kwestie społeczne, podnosząc ogólne standardy kupowania. W każdym razie Fair Trade będzie dalej odgrywał jedyną w swym rodzaju rolę polegającą na przekraczaniu minimalnych standardów podstawowych i oferowaniu gwarancji ceny, popartej chęcią konsumentów do zapłacenia większej kwoty niż minimum rynkowe. Takie zjawisko z założenia nigdy nie będzie ujęte w klauzule jakiegokolwiek umowy o wolnym handlu.

Trudności w opracowaniu ram prawnych regulujących promocję Fair Trade na poziomie globalnym lub europejskim ujawniają mocne i słabe strony tego ruchu. Fair Trade pozostaje zasadniczo jednym z prywatnych standardów, choć jest to standard najwyższy i najbardziej przełomowy, co sprawia że cała koncepcja niezbyt dobrze pasuje do tego, by pełnić jakąś wyraźną rolę w unijnej polityce handlu i rozwoju.

Mimo wszystko, z uwagi na fakt, że udziały rynkowe Fair Trade rosną, jest szansa, że za sprawą tego ruchu wzrosną inne standardy rynkowe. Schmidt określa Fair Trade najlepszym roboczym przykładem tego, do czego powinna dążyć cała gospodarka światowa. Na razie nie wygląda na to, by recesja, czy też brak wsparcia politycznego, zaszkodziły zjawisku Fair Trade.

(Źródło: Agra Europe Weekly nr 2352 z 13 marca 2009 r. „Fair Trade still growing in absence of EU support”)

Agroekspres publikuje
Centrum Informacji i Dokumentacji
Fundacji Programów Pomocy
dla Rolnictwa FAPA,
ul. Wspólna 30, pok. 32,
tel. 623 19 92, 623 19 91.

Prawa autorskie i prawa
pokrewne do artykułów,
publikowanych w niniejszym
wydaniu przez Fundację
Programów Pomocy dla
Rolnictwa, przysługują
Wydawnictwu Agra
Informa Ltd. Naruszenie
w jakikolwiek sposób
praw autorskich Wydawnictwa
Agra Informa Ltd
jest zabronione

GOSPODARSTWA ROLNE POTRZEBUJĄ STRATEGII KLIMATYCZNEJ

Dobrze przemyślane decyzje, podejmowane już na poziomie gospodarstwa rolnego mogą pomóc w ochronie unijnej produkcji rolnej przed negatywnymi skutkami zmian pogodowych w perspektywie krótko-średniookresowej. Zgodnie z nowym dokumentem roboczym Komisji Europejskiej na najbliższe dziesięciolecia należy opracować kompleksową strategię dla sektora rolnego. W dokumencie rekomenduje się, aby natychmiast zacząć wprowadzanie nowych ras zwierząt gospodarskich odpornych na wysokie temperatury oraz odmiany roślin uprawnych dostosowane do zmian okresu wegetacyjnego. W dłuższej perspektywie należy prowadzić eksperymentalne badania nad wyselekcjonowaniem upraw, przy równoczesnym głębokim przemyśleniu strategii co do wykorzystywania gleby i wody. Robocza wersja raportu zatytułowanego „Dostosowanie do zmian klimatycznych: Wyzwanie dla europejskiego rolnictwa i obszarów wiejskich” ukaże się 1 kwietnia br. i będzie stanowić część Białej Księgi „Dostosowanie do zmian klimatycznych” Dyrekcji Generalnej ds. Środowiska.

Dostosowanie krótkoterminowe

W dokumencie nadmienia się, że zmiany klimatyczne w nadchodzących trzech dekadach mogą mieć pozytywny wpływ na produkcję rolną w UE głównie z powodu wydłużania się okresu wegetacyjnego i powiększania się asortymentu odmian roślin uprawnych dostępnych w Północnej Europie. Niemniej jednak raport ostrzega, że „w bliskiej przyszłości częstotliwość i intensywność występowania ekstremalnych warunków pogodowych i odchyłań zachodzących pomiędzy porami roku staną się czynnikami, które spowodują poważne konsekwencje dla rolnictwa. Wygląda na to, że zwiększenie liczby niespotykanych dotąd zdarzeń pogodowych spowoduje więcej zmian w produkcji rolnej, cenach żywności i dochodach rolniczych. Na podstawie dostępnych w obecnej chwili prognoz nie można w pełni oszacować ryzyka potencjalnych, niszczycielskich skutków, spowodowanych drastycznymi zmianami klimatycznymi i epidemiami chorób i atakami szkodników.

Dostępne praktyki

W dokumencie wzywa się rolników, by chronili swoje gospodarstwa przed pojawiającymi się zmianami klimatycznymi, korzystali z istniejących rozwiązań w zakresie rozsądnego zarządzania w aspekcie tych zmian, stosowali przykłady dobrych praktyk w zarządzaniu i planowaniu działań w swoich gospodarstwach rolnych. Działania adaptacyjne dla gospodarstw rolnych w perspektywie krótko-, średniookresowej obejmują: dostosowywanie terminów wykonania prac w gospodarstwie, ochronę sadów przed szkodami powodowanymi przez mróz, wybór odpowiednich rodzajów upraw i odmian lepiej dostosowanych do zmian zachodzących w okresie wegetacji i do zakłóceń związanych ze zmniejszoną podażą wody. W dokumencie stwierdza się, że pozytywny skutek można także osiągnąć dokonując wyboru uprawy przy zastosowaniu rozwiązań, jakie niesie „różnorodność genetyczna” i biotechnologia. Przy hodowli zwierząt, Komisja zaleca stosowanie ras bardziej tolerancyjnych na wysokie temperatury, odpowiednie dostosowywanie składu pożywienia dla zwierząt cierpiących z powodu szoku termicznego, poprawę systemu wentylacji i klimatyzacji w pomieszczeniach dla zwierząt gospodarskich. „Wiele z tych zalecanych rozwiązań dostosowawczych rolnicy mogą zastosować od razu lub w najbliższym czasie, pod warunkiem jednak, że dostarczy się im wiedzę i odpowiednie wytyczne”.

Potrzeba wsparcia w ujęciu sektorowym

Poza działaniami podejmowanymi przez indywidualnych rolników, UE musi równocześnie stworzyć strategię obejmującą cały sektor na poziomie lokalnym, regionalnym, krajów członkowskich oraz na poziomie unijnym, tak aby zapewnić jej kompleksowe wdrożenie. W związku z przewidywaniami, że zmiany klimatyczne będą miały rozległe, negatywne skutki dla produkcji rolnej po roku 2050, należy podjąć bardziej radykalne rozwiązania w celu

Agroekspres publikuje
Centrum Informacji i Dokumentacji
Fundacji Programów Pomocy
dla Rolnictwa FAPA,
ul. Wspólna 30, pok. 32,
tel. 623 19 92, 623 19 91.

Prawa autorskie i prawa
pokrewne do artykułów,
publikowanych w niniejszym
wydaniu przez Fundację
Programów Pomocy dla
Rolnictwa, przysługują
Wydawnictwu Agra
Informa Ltd. Naruszenie
w jakikolwiek sposób
praw autorskich Wydawnictwa
Agra Informa Ltd
jest zabronione

długoterminowej ochrony i utrzymania niezmiennego poziomu wydajności produkcji rolniczej. W projekcie dokumentu mówi się o wsparciu finansowym zarówno badań i eksperymentów w produkcji rolnej, ukierunkowanych zarówno na wyselekcjonowanie upraw odpornych na zmienne warunki pogodowe, jak i inwestycji w infrastrukturę nawadniającą i gospodarkę wodną. Równocześnie do systemu edukacji rolniczej i aktualnego systemu doradztwa rolniczego włączone zostaną elementy nauki mające na celu zwiększenie stosowania nowych technologii. W raporcie zwraca się uwagę, że długoterminowa strategia zapobiegania skutkom zmian klimatycznych będzie musiała być na tyle elastyczna, aby uwzględnić także lokalne uwarunkowania. Stworzenie planu adaptacyjnego to nie lada wyzwanie. Brak pewności co do kierunków zmian klimatycznych oraz ich lokalne oddziaływanie utrudnia określenie najbardziej optymalnego wzorca zmian do zastosowania w systemach rolnych.

Ograniczenie szkód

Raport informuje o możliwości zaistnienia sytuacji, gdzie w niektórych regionach narażonych na wystąpienie zmian pogodowych, nie uda się zachować obecnej struktury produkcji, i może okazać się konieczne „różnicowanie działalności rolniczej i źródeł dochodu”. Rentowność leśnictwa w Europie Południowej jest sprawą dyskusyjną ze względu na wzmożone prawdopodobieństwo wystąpienia negatywnych zdarzeń klimatycznych, takich jak: pożary, burze i masowe pojawianie się szkodników. Dużo uwagi poświęca się programowi zarządzania kryzysowego, łagodzącego skutki zmian, który sugeruje, że w chwili kiedy dojdzie do katastrofy klimatycznej, to prawdopodobnie spowoduje ona ogromne zniszczenie w unijnym rolnictwie. Kwestie ubezpieczeń i uruchomienia wspólnych funduszy zostały ocenione przez Komisję podczas dyskusji nad przeglądem WPR. Krajom członkowskim zaoferowano możliwość finansowania własnych przedsięwzięć z budżetów krajowych. W raporcie stwierdza się, że standardowe płatności w ramach WPR zapewniają już dochód dla rolników na podstawowym poziomie, ale równocześnie wzywa się do przemyślenia kwestii wsparcia w zakresie ubezpieczeń. Rozwiązania proponowane w raporcie koncentrują się na tworzeniu instrumentów dostosowanych do konkretnych sytuacji, aby uwzględnić wieloraką naturę ryzyka klimatycznego i różnorodność systemów produkcji stosowanych w UE. Jedną z możliwości, która ograniczałaby straty w gospodarstwie rolnym powodowane zdarzeniami pogodowymi mogłaby dotyczyć zapobiegania stratom w wyniku szkód odniesionych w infrastrukturze gospodarstwa.

Potrzeba utworzenia strategii na poziomie krajowym

Mając na uwadze długoterminowe cele oraz fakt, że każde z państw członkowskich jest obecnie na innym etapie procesu przygotowawczego, w projekcie raportu wzywa się do tworzenia krajowych i regionalnych strategii mających na celu dostosowanie rolnictwa do zmian klimatycznych. Opracowywane obecnie wytyczne co do użytkowania gleby i zasobów wodnych powinny pojawić się w dyskusji na poziomie unijnym. Środki zaradcze mające na celu dbałość o wskaźnik akumulacji węgla w glebie⁴ oraz ograniczenie zużycia wody w gospodarstwie rolnym, stanowią klucz do całej sprawy, gdyż wpływają zarówno na adaptację do nowej sytuacji, jak i na łagodzenie skutków zmian. Wydaje się, że WPR w przyszłości będzie odgrywała istotną rolę w kształtowaniu polityki względem zmian klimatycznych, włączając w to funkcję drugiego filaru WPR. Autorzy raportu wskazują na konieczność zbadania zastosowania środków rozwoju obszarów wiejskich na skalę terytorialną, wykraczającą poza gospodarstwo rolne, sugerując możliwość tworzenia indywidualnych projektów typu Leader, koncentrujących się na ochronie krajobrazu.

Tłumaczenie: Barbara Kucharska, CID FAPA

(Źródło: Agra Europe Weekly, nr 2352 z 13 marca 2009 r., „Farms need sectoral climate strategies”)

⁴ Przepis redakcji: akumulacja węgla w postaci substancji organicznej reguluje emisję CO²

Agroekspres publikuje
Centrum Informacji i Dokumentacji
Fundacji Programów Pomocy
dla Rolnictwa FAPA,
ul. Wspólna 30, pok. 32,
tel. 623 19 92, 623 19 91.

Prawa autorskie i prawa
pokrewne do artykułów,
publikowanych w niniejszym
wydaniu przez Fundację
Programów Pomocy dla
Rolnictwa, przysługują
Wydawnictwu Agra
Informa Ltd. Naruszenie
w jakikolwiek sposób
praw autorskich Wydawnictwa
Agra Informa Ltd
jest zabronione